

УДК 811.161.2:378.013

ТЕКСТ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ – ЗАСІБ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ У ТЕХНІЧНОМУ ВИЩІ

Олег Качала

*Національний університет „Львівська політехніка”,
кафедра іноземних мов,
вул. Карпінського, 2/4, 79013 Львів, Україна
тел.: 258-27-53
ел. пошта: olek.lviv@gmail.com*

Наголошено на важливості залучення текстів за спеціальністю у процес навчання української мови як іноземної. Подано зразок такого тексту із завданнями та унаочненнями.

Ключові слова: текст за спеціальністю, технічний виш, науково-технічна термінологія, науково-популярний текст.

Мову спеціальності (технічне мовлення) чужоземні студенти засвоюють ще на підготовчому етапі вивчення української мови – власне, коли їм викладають основи точних чи природничих предметів, як-от математики, фізики, хімії тощо.

Вступивши на 1 курс технічного вишу, студент-іноземець упродовж кількох років мусить засвоювати навчальний матеріал – слухати лекції, відповідати на практичних заняттях, працювати з літературою та іншими джерелами, виконувати лабораторні, курсові, зрештою, захищати диплом – українською мовою.

Українська мова, на вивчення якої у вищій школі виділено 702 години протягом 7 семестрів, стає тут допоміжним, чи то пак помічним предметом. Іноземець має давати собі раду з українською науково-технічною термінологією, яка, до слова, ще не до кінця й унормована.

Завдання викладача української мови відтак полягає в тому, щоб полегшити іноземцеві процес опанування науково-технічною мовою – принаймні на рівні науково-популярного тексту, – бо ж для того, щоб фахово знатися на тій чи тій термінології, треба бути фахівцем у цій галузі.

З досвіду викладання української мови для іноземців у вищому технічному навчальному закладі (НУ „Львівська політехніка”) можемо сказати, що проведення занять на базі тексту чи мікротексту за спеціальністю досить часто є виправданим. На часі є створення посібника, який містив би такі тексти із дотекстовими і післятекстовими завданнями.

Відразу треба сказати про деякі застороги. По-перше, велику роль відіграє те, як сформовано групи іноземців. Якщо група монолітна, тобто всі студенти в ній навчаються на одному напрямі чи спеціальності, скажімо, на архітектурі, будівництві чи економіці, то, відповідно, з одного боку, легше підібрати тексти, а з іншого, ці тексти можуть бути вже більш вузько спеціалізованими. Якщо ж у групі є студенти з різних спеціальностей, то справа виглядає цілком інакше, – бо треба підшукати текст

науково-популярний. Тобто інформація тексту має бути зрозумілою (не на 100%, звісно) і цікавою для всіх студентів.

По-друге, такі тексти потрібно адаптувати, тобто, залишаючи науково-термінологічне наповнення, спростувати виклад інформації, зокрема складні підрядні конструкції, особливо якщо текст призначений для першокурсників. По-третє, викладач української мови хоч-не-хоч має виявити компетентність у матеріалі, тобто вміти пояснити значення незнайомих для чужоземців слів – у тому числі наукових термінів. Зрештою, це специфіка викладання української в технічних вишах, де викладач часто має справу з науково-технічною термінологією.

Якщо говорити про посібник з текстами за спеціальністю для вивчення української мови як іноземної в найбільшому технічному виші Львова – Національному університеті „Львівська політехніка”, – то над його створенням останніми роками працює колектив викладачів секції мовної підготовки іноземних студентів кафедри іноземних мов і кафедри української мови. Викладачі створили вже чималу базу з текстами за спеціальністю – як науково-популярних, так і з окремих спеціальностей. Більшість текстів уже апробована на заняттях зі студентами 1-3 курсів. Сьогодні працюємо над концепцією збірника з такими текстами – посібника під умовною назвою „Наука і техніка в сучасному світі”, – до якого мають увійти 32 тексти із завданнями, а також тексти для самостійного читання. Крім цього, підбираємо відповідний ілюстративний матеріал.

Пропонуємо зразок тексту за спеціальністю з майбутнього посібника.

ТЕКСТ 26

Коментар до тексту

Буря – сильний вітер із грозою, дощем або снігом.

Глинистий – той, який містить у собі глину, багатий на глину або має колір глини.

Завалитися – впасти.

Знаменитий – відомий, знаний.

Мрамур – твердий кристалічний камінь вапнякової породи, який використовують переважно для архітектурних і скульптурних робіт.

Опора – предмет, на який спираються або на який можна опертися; частина споруди, яка тримає на собі вагу інших частин і є для них основою.

Осідання – від *осідати* – знижуватися, заглиблюватися в землю; опускатися у вигляді осаду.

Потужний – міцний, дуже сильний.

Похилый – непрямої, той, що похилився; той, який стоїть нерівно до горизонталі і вертикалі.

Чарівність – привабливість, те, що викликає захоплення.

Як слід – як належить, належним чином, добре.

1. Дайте відповіді на запитання.

1.1. Які ви знаєте визначні пам'ятки світової архітектури?

Чим вони особливі, унікальні?

1.2. Чи є якісь особливі споруди у вашому місті, країні?

1.3. Чи є, на вашу думку, якісь особливі будівлі в нашому місті?

1.4. Якими пам'ятками, на ваш погляд, відома Італія?



1.5. Які ви знаєте італійські міста?

2. Доберіть синоніми до поданих прикметників:

знаменитий, оригінальний, міцний, надійний, чужоземний, сміливий, коханий.

3. Підберіть до малюнків слова з лівої колонки в таблиці. З'єднайте ці слова з їхніми визначеннями у правій колонці.




Вежа	1. Висока вузька споруда, призначена для спостережень, стрибків у воду або для укріплення чи розміщення на певній висоті над землею радіо- й телевізійних апаратів тощо.
Вишка	2. Висока башта, яку видно з моря; постійний навігаційний знак з сигнальними вогнями, які вказують шлях кораблям.
Маяк	3. Укріплений пункт з міцними, тривалими спорудами, призначений для довгочасної кругової оборони.
Фортеця	4. Висока вузька архітектурна або інженерна споруда, що стоїть окремо або пов'язана з іншими спорудами (фортецею, палацом).

4. Від поданих слів утворіть прикметники за допомогою суфіксів:

бетон, глина, основа, камінь, мармур, світ, турист, інженер, сигнал, вогонь, архітектор, наука	-н-, -ов-, -ськ-,	-ист-,	-ян-, -ів-, -ен-
--	-------------------------	--------	------------------------

5. Прочитайте текст, звертаючи увагу на вживання числівників.

5	Якщо проєкт швейцарського архітектора Бруно Вебера здійснять, то знамениту Пізанську “падаючу” вежу в Італії буде врятовано у простий та оригінальний спосіб – роль опори відіграє бетонна рука, що її підтримуватиме. Внаслідок нерівномірного осідання основи через недостатню міцність ґрунту, яке розпочалося ще під час будівництва (13 ст.), Пізанська вежа відхилилася від вертикалі на 4,8 метра і її рівновага знаходиться зараз у критичному стані.
10	У самому центрі старовинного італійського міста Піза, на площі Чудес, стоїть похила вежа. Ця будівля з каменю і мармуру має висоту 54,5 метри і важить 14 тисяч тонн. Пізанська вежа, можливо, не найгарніша, зате найбільш цікава пам'ятка старого міста. Річ у тім, що Пізанська вежа „падає”.

15	Вежа стоїть у похилому положенні вже вісім століть і поступово нахилиється чимраз більше. Причина нахилу вежі в тому, що під її вагою осідає глинистий ґрунт. „Падіння” вежі почалося, очевидно, майже одночасно з її будівництвом у кінці 12 століття. Коли нахил помітили, будівельні роботи було припинено. Через 90 років було вирішено продовжити будівництво, але вежа за два роки нахилилася ще на 50 см.
20	Вежі знову „дали спокій” ще на 60 років. Будівництво вежі відновив і закінчив архітектор Томазо Пізано. І ось 1350 року вежу було завершено. Її відхилення від вертикальної осі складало тоді 1 метр 43 сантиметри.
25	Зараз вежа відхилена від вертикальної осі вже майже на 5 метрів і... далі „падає”. Причому швидкість „падіння” стала постійною – 1 міліметр у рік. Якщо глинистий ґрунт і далі буде осідати, вежа рано чи пізно впаде. Відтак, перед науковцями всього світу виникла проблема порятунку Пізанської вежі. У кінці 1964 року над Пізою пронеслася буря, і вежа відхилилася ще на 0,1 мм. Саме по собі це відхилення дуже незначне, але якщо вежа „відреагувала” на вітер зі швидкістю 60 км на годину, то в її положенні, мабуть, відбулися якісь зміни. Якщо „падіння” вежі втратило звичну
30	рівномірність, то вона може впасти будь-коли. Після бурі наприкінці 1964 року кількість винахідників, що зацікавилися проблемою врятування вежі, значно зросла. Серед проєктів, які надходять до комітету захисту вежі, є досить цікаві, а іноді й надто сміливі. Один з авторів, наприклад, пропонує з допомогою потужних підйомних кранів відірвати вежу від землі, зацементувати як слід фундамент і поставити вежу на місце. Інший радить розібрати вежу по цеглинці, а тоді скласти її знову, але вже в іншому, надійнішому місці. Дехто пропонує збудувати ще одну таку вежу з нахилом в інший бік і з’єднати дві вежі – тоді вони зрівноважать одна одну.
35	Тепер цілий світ знає, що Пізанська вежа „падає” і може завалитися будь-якої миті. Цьому можуть повірити науковці, але не туристи. Італійські та чужоземні туристи, приїхавши до Пізи, насамперед вилазять на
40	вершечок вежі. А вежа й далі падає і комітет її охорони чекає на проєкт, який врятував би її від загибелі. Рішення має бути оптимальним: опори для втримання вежі зовсім не повинно бути видно, вежа й надалі має залишатися „падаючою” – у цьому її чарівність, – але вона не повинна більше нахилитися на жоден сантиметр.
45	

6. Поєднайте цифри і числа зліва з фактами справа.

- | | |
|------|--|
| 1 | а) висота вежі, <i>м</i> |
| 12 | б) початок будівництва Пізанської вежі, <i>ст.</i> |
| 54,5 | в) закінчення будівництва вежі, <i>р.</i> |
| 60 | г) буря над Пізою, <i>р.</i> |
| 143 | д) швидкість відхилення вежі за рік, <i>мм</i> |
| 1350 | е) вага вежі, <i>т</i> |

1964 е) відхилення вежі на кінець будівництва, см
14 000 ж) швидкість вітру під час бурі, км/год

7. Перепишіть, записуючи цифри словами, а скорочення – повністю:

- 1) вежа заввишки 54,5 м; 2) в кінці 1964 р.; 3) будівництво розпочали у 13 ст.;
- 4) зі швидкістю 62 км на год; 5) будівля важить 14 тис. т; 6) будівництво продовжили через 90 р.; 7) відхилення складало 1 м 43 см.

8. Поєднайте слова з обох колонок:

вертикальний	архітектор
глинистий	положення
підйомний	стан
італійський та чужоземний	грунт
швейцарський	турист
похилий	вісь
критичний	роботи
будівельний	крани
незначний	відхилення.

9. Виберіть із дужок відповідники до підкреслених слів.

1) Вона не повинна більше нахилитися на жоден сантиметр (*кожен, ані на, будь-який*).

2) Проекти з порятунку вежі є досить цікаві, а іноді й надто сміливі (*деколи, де-небудь, час від часу*).

3) У положенні вежі, мабуть, відбулися якісь зміни (*котрісь, великі, певні*).

4) Тепер цілий світ знає, що Пізанська вежа “падає” (*всякий, весь, великий*).

5) Вежа може впасти будь-коли (*будь-якої миті, будь-де, колись*).

6) Дехто пропонує збудувати ще одну таку вежу з нахилом в інший бік (*хто-небудь, хтось, деякий*).

7) Якщо глинистий ґрунт і далі буде осідати, вежа рано чи пізно впаде (*колись, вдень або вночі, невідомо коли*).



10. Розташуйте слова в реченні у логічному порядку:

1) рано чи пізно Якщо ґрунт вежа буде осідати, глинистий і далі впаде.

2) стоїть у чимраз більше похилому вже Вежа положенні вісім поступово нахилється століть і.

3) Будівництво вежі і Пізано закінчив архітектор Томазо відновив.

4) 1964 року пронеслася В кінці відхилилася над Пізою буря, і на 0,1 мм вежа ще.

11. Поставте запитання до підкреслених слів:

1) Дехто пропонує збудувати ще одну таку вежу з нахилом в інший бік.

2) Знамениту Пізанську „падаючу” вежу заввишки 54,5 метри в Італії буде врятовано у простий та оригінальний спосіб.

- 3) Якщо глинистий ґрунт і далі буде осідати, вежа рано чи пізно впаде.
 4) Італійські та чужоземні туристи, приїхавши до Пізи, насамперед вилазять на вершечок вежі.
 5) У кінці 1964 року над Пізою пронеслася буря.

12. Як, на ваш погляд, можна врятувати Пізанську вежу?

Малюнки і світлинки взято зі сайтів:

http://www.zazzle.com/italy_shield_italy_flag_italia_map_soccer_lovers_postcard-2394144563

<http://foto-globus2010.mirtesen.ru/photos/20609881337>

<http://www.photoukraine.com/ukrainian/photos/region/6/7086>

<http://www.liveinternet.ru/tags/%E2%EE%F0%EE%ED%F6%EE%9+%EC%E0%FF%EA/>

http://ukrfoto.net/foto_23-231.html

http://adsoftheworld.com/media/print/komatsu_wheel_loader_leaning_tower_of_pisa?size

1. Іванців О. С. Професійно-комунікативна спрямованість навчання української мови як іноземної у медичному ВНЗ за кредитно-модульної системи організації навчального процесу / О. С. Іванців, І. В. Чикайло. – Вісник ХНУ. – №12. – С. 115–120.
2. Комарова А. И. Теория и практика изучения языка для специальных целей : автореф. дис. д-ра филол. наук. – Москва, 1996. – 40 с.
3. Методика преподавания русского языка как иностранного для зарубежных филологов-русистов / [под ред. А. Н. Шукина]. – Москва : Рус. язык, 1990. – 231 с.
4. Language Learning and Working Competences. Council of Europe Publishing, Strasbourg Cedex, 2000.

THE SPECIALTY TEXT – A MEANS OF TEACHING UKRAINIAN AS FOREIGN LANGUAGE IN A TECHNICAL HIGH SCHOOL

Oleg Kaczala

The importance of involving specialty text in teaching Ukrainian as foreign language is emphasized. A sample text with exercises and illustrations is presented.

Key words: specialty text, technical high school, scientific and technical terminology, popular science text.

ТЕКСТ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ – СРЕДСТВО ОБУЧЕНИЯ УКРАИНСКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ В ТЕХНИЧЕСКОМ ВУЗЕ

Олег Качала

Подчеркнута важність привлечення текстів по спеціальності в процес навчання українському мові як іноземній. Подано зразок такого тексту з завданнями та ілюстраціями.

Ключевые слова: текст по спеціальності, технічний вуз, науко-технічна термінологія, науко-популярний текст.

Стаття надійшла до редколегії 1.03.2012

Прийнята до друку 2.04.2012